

خط مشی عمومی تجدید نظر آمارهای مرکز آمار ایران

مقدمه

اطلاعات آماری منتشر شده ممکن است به دلایل مختلف تغییر کرده و تجدید نظر شود. انجام این تغییرات بدون اعلام قبلی و بیان دلایل، می‌تواند تأثیر نامطلوبی بر اعتماد کاربران به آمار و تولیدکنندگان آن داشته باشد. تهیه سند خط مشی تجدید نظر گامی در راستای اجرای «اصل ۶- شفافیت و بی‌طرفی» و «اصل ۱۵- درستی و قابلیت اعتماد» از «چارچوب کیفیت آمارهای مرکز آمار ایران» و افزایش اعتماد کاربران است. این سند به عنوان یک جنبه مهم از «حکمرانی خوب در آمار» نیز به رسمیت شناخته شده است. حکمرانی خوب در آمار یا به عبارتی مدیریت صحیح فرایند تهیه و تولید آمارهای رسمی با کیفیت، بخشی از شفافیت و مسئولیت‌پذیری بخش عمومی را تأمین می‌کند.

انواع خط مشی تجدید نظر شامل خط مشی عمومی و تخصصی است. در خط مشی عمومی اصول کلی حاکم بر تجدید نظر و در خط مشی تخصصی نکات فنی و موارد مربوط به هر حوزه تخصصی آماری (مانند حساب‌های ملی) بیان می‌شود. سند پیش‌رو، خط مشی عمومی تجدید نظر آمارهای مرکز آمار ایران است.

۱. هدف

هدف از تهیه خط مشی تجدید نظر، بیان چگونگی انجام تجدید نظر در آمارهای مرکز آمار ایران و ایجاد فهم مشترک موضوع برای هماهنگی بیش‌تر انجام کار در حوزه‌های مختلف تولید آمار در مرکز آمار ایران است.

۲. تعریف تجدید نظر

به هر گونه تغییر در اطلاعات آماری منتشر شده برای عموم، تجدید نظر گفته می‌شود. تجدید نظر ممکن است ناشی از دسترسی به داده‌ها و اطلاعات جدید، تغییر در تعاریف و مفاهیم، بازنگری روش‌های آماری یا ... باشد.

۳. علل تجدید نظرها

تأخیر در دریافت اطلاعات: مهم‌ترین علت تجدید نظر، تأخیر در دسترسی تولیدکنندگان به داده‌ها است. هنگامی که برخی از داده‌های لازم برای ارائه‌ی آمار به‌نگام در دسترس نیستند، معمولاً این داده‌ها، برآورد شده و آمارهای برگرفته از آن‌ها در زمان مقرر منتشر می‌شود. پس از دریافت همه‌ی داده‌های مورد نیاز، نتایج ارائه شده، مورد تجدید نظر قرار گرفته و به اطلاع کاربران می‌رسد.

تغییر در تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و روش‌های آماری: تجدید نظر ممکن است به علت تغییر در تعاریف و مفاهیم یا طبقه‌بندی‌های مورد استفاده انجام شود، نظیر تغییر تعریف فرد شاغل از «حداقل دو روز کار در هفته» به «حداقل یک ساعت کار در هفته». جایجایی از ISIC3 به ISIC4 نیز نمونه‌ای از تغییر در طبقه‌بندی‌ها است. همچنین ممکن است در روش آماری مورد

استفاده (به عنوان نمونه روش برآورد داده‌هایی که فعلا در دسترس نیستند) تغییراتی ایجاد شود. برای داشتن سری‌های زمانی فاقد گسست آماری، اعداد دوره‌های قبل تجدید نظر می‌شوند.

محک‌زنی داده‌ها: محک‌زنی نیز عاملی برای تجدید نظر است. در محک‌زنی، داده‌های دارای دوره تناوب بیش‌تر (مثلا ماهانه یا فصلی) با داده‌های دارای دوره تناوب کم‌تر (مثلا سالانه) که کامل‌تر بوده و دیرتر آماده می‌شوند، تطبیق داده می‌شوند. به عنوان نمونه، تجدید نظر در آمارهای حساب‌های ملی فصلی پس از تهیه و تولید حساب‌های ملی سالانه انجام می‌شود.

تغییر سال پایه: تغییر سال پایه دلیل دیگری برای تجدید نظر است. پس از تغییر سال پایه، سری زمانی اطلاعات فعلی، تا جای ممکن تجدید نظر شده و تغییر می‌کند.

خطا: اصلاح خطا، یکی دیگر از عوامل تجدید نظر است. خطاها، داده‌های نادرست ناشی از اشتباهاتی هستند که ناخواسته در فرایند تولید آمار (مثل خطای پردازش داده‌ها) یا انتشار (مانند خطای تایپ یا برعکس شدن رقم اعشار) رخ می‌دهند.

۴. انواع تجدید نظر:

تجدید نظرهای معمول: به تغییرات منظم در داده‌های منتشر شده، تجدید نظر معمول گفته می‌شود. این نوع تجدید نظرها معمولا به‌طور سالانه یا فصلی انجام می‌شوند. به‌عنوان نمونه، نتایج اولیه به دلیل در دسترس نبودن داده‌ها، به‌طور منظم و بر اساس برآورد داده‌های ناموجود محاسبه می‌شوند، اما پس از دسترسی به داده‌های جدید، مقدار واقعی، جایگزین مقدار برآوردی شده و تجدید نظر صورت می‌گیرد.

تجدید نظرهای عمده: تجدید نظرهای عمده، به تغییرات غالبا اساسی در داده‌های منتشر شده می‌گویند. این‌گونه تجدید نظرها لزوما در قالب برنامه‌های زمانی تعیین شده فصلی یا سالانه انجام نمی‌شود و به دلایل زیر می‌تواند رخ دهد:

- ۱) دسترسی به یک منبع اطلاعات ساختاری جدید که تنها در بازه‌های زمانی طولانی مدت جمع‌آوری می‌شود (۵ تا ۱۰ سال). به‌عنوان مثال: سرشماری، جدول داده ستانده و غیره.
- ۲) تغییر سال پایه، معمولا برای هر ۵ سال یک بار
- ۳) تغییر در تعاریف، مفاهیم و یا طبقه‌بندی‌های به‌کار رفته در تولید سری‌های زمانی. به‌عنوان نمونه استفاده از طبقه‌بندی جدید و یا تغییر استانداردهای آماری بین‌المللی.
- ۴) تصویب قوانین جدید

تجدید نظرهای برنامه‌ریزی نشده: تجدید نظرهایی هستند که بدون اعلام قبلی انجام می‌شوند. این تجدید نظرها ممکن است ناشی از خطاها، رویدادهای تصادفی یا به علت نبود فرایند برنامه‌ریزی شده بوجود آیند. این نوع تجدید نظر به دلیل مشخص نبودن زمان تجدید نظر، «برنامه‌ریزی نشده» نامیده می‌شود. به عنوان نمونه اگر نهادهایی که در تهیه آمارهای رسمی مشارکت دارند، بدون پیش‌بینی و اعلام قبلی، تغییری در داده‌های خود بدهند، مرکز آمار ایران نیز ملزم به تجدید نظر در آمارهای منتشر شده خود خواهد شد.

۵. اصول کلی تجدید نظر

اصل ۱ - خط مشی تجدید نظر تخصصی، در حوزه‌های آماری مشمول تجدید نظر، تهیه و اطلاع‌رسانی می‌شود.

مرکز آمار ایران در حوزه‌های آماری که نیاز به تجدید نظر وجود دارد، خط مشی تجدید نظر تخصصی را تدوین کرده و به اطلاع عموم می‌رساند. داده‌های تجدید نظر شده در زمان مشخص شده، منتشر و به همراه مستندات تکمیلی لازم شامل دلایل تجدید نظر در اختیار کاربران قرار می‌گیرد.

اصل ۲ - تجدید نظرها از قبل و به صورت شفاف به کاربران اطلاع‌رسانی می‌شود.

اطلاع‌رسانی در زمینه تجدید نظرهای معمول و عمده از طریق درج در تقویم انتشار و تجدید نظر صورت می‌گیرد. در زمینه تجدید نظرهای برنامه‌ریزی نشده نیز پس از تشخیص ضرورت انجام، تاریخ انتشار آن در درگاه ملی آمار درج و نتیجه تجدید نظر به اطلاع کاربران رسانده می‌شود.

اصل ۳ - تجزیه و تحلیل تجدید نظر به‌طور منظم انجام می‌شود.

مطالعه و تجزیه و تحلیل تجدید نظر برای تمام انواع تجدید نظر (معمول، عمده و برنامه‌ریزی نشده) به‌طور منظم و با هدف بهبود فرایند تهیه و تدوین آمارها انجام می‌شود. برای انجام تجزیه و تحلیل و همچنین دسترسی آسان‌تر کاربران، داده‌های قبل و بعد از تجدید نظر در مقاطع مختلف زمانی در یک پایگاه داده نگهداری می‌شود.

اصل ۴ - هماهنگی با توصیه‌های بین‌المللی

به منظور تدوین خط مشی تجدید نظر تخصصی، نکات فنی لازم بر اساس توصیه‌های بین‌المللی مورد توجه قرار می‌گیرد. این اقدام، قابلیت مقایسه آمارها در سطح بین‌المللی را افزایش داده و تضمین می‌کند که از آخرین تجربیات بین‌المللی در این زمینه استفاده شده است.

مرکز آمار ایران